

editörden / from the editor

Yazı bulunmadan çok önce, neredeyse düşünün ilk insandan başlayarak bilgi hep vardı. Başka bir deyişle insan için bilginin tarihi düşünmekle başladı. Bu nedenle Eğitim Bilim ve Toplum Dergisi'nin 63. Sayısında seçilen konu başlığı "Bilgi Tarihi" dir. Ancak, anılan konu, felsefe temelli bir alan olan "Bilim Tarihi" ile karıştırılmamalıdır.

Bilim Tarihi ile Bilgi Tarihi arasındaki en önemli ayrımlardan biri olarak ; kabaca Bilim Tarihi "Bilgi"yi klasik Yunan düşünce okullarının sistematik düşünsel sisteminin içerisinde doğmuş saymasıdır denilebilir. Oysa, söz konusu bu sistematik düşünsel oluşumdan önce de "bilgi" vardı. Ancak sürdürülen tartışma temelde herhangi bir düşünsel sistematığe dayanmayan "bilgi"nin, istenilen nitelikte bilgi sayılmaması üzerinedir. Yazıdan çok önce, sayıların yerine bazı sembollerin taş ya da kaya üzerine çiziktirilmesinden de önce, bize göre bilgi yine vardı. Her neyse, sonuçta farklı veya birbirine tamamen zıt açılardan konunun değerlendirilmesi ancak bilimsel düşünceye katkıdır ve gereklidir.

Bu sayıda "Bilgi" kavramının ortaya çıkışından günümüze, bilginin içeriği ile biçiminde geçirdiği değişim ve dönüşümü, sosyal bilim bilgi disiplinlerinin farklı alanlarında algılandığı biçimleriyle EBT sayfalarına taşımaya çalışacağız. Muhtemelen konu, sınırlı sayıdaki birkaç makaleyle incelenerek açıklanamayacak, bazı prensip ve sonuçlara da bağlanamayacaktır. Bu nedenle, gelecek diğer bazı sayılarda da konu incelenmeye devam edecektir.

Kapsamından da anlaşılabilirliği gibi "Bilgi Tarihi", bir süreç olarak insanlığın uygarlık başlangıcı sayılabilecek aşama neler, ya da hangileri ise; söz konusu o andan, günümüze değin geliştirilen süreci işaret eden, her gelişim ve dönüşüm aynı zamanda "bilgi" kavramının içerik ve biçimine dair değişim ve gelişime de işaret etmektedir. Dolayısıyla insanlık, bilgiyi kronolojik tarihsel bir süreç içerisinde farklı boyutlarıyla ele almayı bugün de, gelecekte de sürdürecektir.

Eğitim Sen içerisinde geçmiş dönemlerde türlü vesilelerle dile getirdiğimiz bir bilgi merkezi, bir enstitü veya üniversite gibi araştırma ve eğitim kurumları eğer bir biçimde kurulabilseydi, toplumsal sosyolojik süreç çözümlenmeleri, şimdi olduğundan daha da güçlü temeller üzerinden yine toplumsal düzeyde söz konusu kurumlar üzerinden sürdürülebilirdi.

Bilimsel kurumlaşmanın araştırma ve tespitler üzerindeki eksikliklerini giderebilmenin bir diğer yolu da yapılan bilimsel yayınlarda ihtiyaca ve zamana uygun ve yaşamın doğal akışı içerisinde gereksinim duyulan, incelenmesi gerekli konu başlıkları ve araştırma konularının zamanında ilgili gündem soğumadan inceleme altına alınabilmesidir.

Diğer yandan Bilgi Tarihi incelemeleri bir yanıyla da aynı zamanda Türkiye toplumunun "gerçek" ve "bilgi" konu başlıklarındaki kimi bulanık yaklaşımlarını da

editörden / from the editor

berraklaştıracak, bilgiyle, toplumsal/bireysel düzeyde genelde neden ikiyüzlü bir ilişki içerisinde olduğunu ipuçlarını azda olsa açığa çıkaracaktır.

Türkiye’de, gündelik hayatın toplumsal/ sosyolojik akışını ve teknolojik gelişme düzeyini –gerçekte olmayan bir biçimde- önce, “sanayi toplumu” olarak, sonra onu da yeterli bulmayıp, konuyu gerçeğin daha da ötesine, yani insanlığın günümüzdeki en gelişmiş toplumsal/sosyal sürecine taşımak adına, “Bilgi Toplumu” kavramıyla isimlendirenler, aslında bu cesareti biraz da Türkiye toplumunun genelde bilgiyle olan çıkar temelli, gerçek araştırmadan yoksun ilişkisine güvenerek seslendiriyorlar. Bilgi tarihi araştırmaları söz konusu bu çarpıtılmış sürecin toplumsal temel ve nedenlerine bir nebze de olsa ışık tutabilecektir.

Bilgi tarihi ana teması üzerinden hazırlanan EBT’nin 63. Sayısında yer alan makaleler alfabetik bir düzenleme ile sıralandı. Ancak söz konusu makalelere ilişkin genel açıklama ve değerlendirmeleri ise şöyle sıralayabiliriz:

“Bilgi Tarihi ve Bilginin Eğitimdeki Yeri” ana teması üzerinden aynı başlıkla makale çalışması yapan ilgili makalenin yazarı Eğitim Yönetimi alanında doktora olan Namık Kemal Demir *“akıl, deney ve gözlemler; insanın yaşamının kalitesinin artmasında güvenilir, tutarlı ve eleştiriye açık bilginin, bilgi birikimine dönüşmesinin rolü üzerinde durulmaktadır”* dediği araştırmasında eğitimin bilgi aktarıcılığı işlevini anlatırken *“bireylerin öğrenmeyi öğrenen, öğrendiği bilgiyi yaşamında kullanan, araştıran, sorgulayan, bilgisine bilgi katan, analitik düşünebilen, olarak yetişmesinin önemi”*ne de dikkat çekmektedir. “Bilgi tarihi” konusuna “Bilgi ve Belge Yönetimi” alanından bir bakışla katkı sunan Demir’in çalışması güncel bazı bilimsel gelişmeler üzerinden bilgiye bakış noktasında da toplumsal bir referans vermektedir.

Kastamonu Üniversitesi’nde çalışan iki araştırma görevlisinin, İlker Çakmakkaya ve Ayşenur Güneş’in birlikte kaleme aldıkları makalenin tam adı ise *“Bilgi Politikası: Kapsamı, Unsurları ve Düzlemleri”* gereksinim duyulan bilginin ve araştırma yaklaşımının bir plan dahilinde yapılmasının ve bu planlamanın teknikleri konusunda bilgi veren akademik bir çalışma. Anılan konu, bilgi tarihi kavramı içerisinde incelenebilir özel bir konu. Ayrıca yukarıda belirttiğimiz Bilgi Toplumu kavramına ve kavramın uygulama sürecine uygun bir bilgi planlama model ve irdelemelerini gerçekleştiren değerli bir çalışma. Makalenin öz yazısında *“Bilgi toplumlarında bilgi ve bilgi politikaları her alanda etkin ve etkilidir. Bilgi politikası oluşturma sürecinde yer alan unsurlar (bilgi altyapısı, bilgi sistemleri, bilgi kaynakları ve bilgi hizmetleri) ve politika kapsamı (devlet yönetimi, yönetim ve yönetimsellik) bilgi toplumunun önemli bileşenleridir.”* diyen yazarlar, söz konusu politikaların uygulanması gereken düzlemlere de dikkat çekiyorlar.

editörden / from the editor

Öndokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde Matematik ve Fen Bilimleri Biyoloji Eğitimi Anabilim Dalı'nda Doçent kadrosunda öğretim üyesi olan Özgür Taşkın'ın "Çok Kültürlülük ve Bilim Eğitimi (FEN EĞİTİMİ)" başlıklı makalesinde akademide "çok kültürlülük ve bilim eğitimi" konu başlığı altında söz konusu yaklaşımıyla, özgün konuyu inceleyen yazar amacının "Dünya alan yazınındaki tartışmaların yansımalarını bilim eğitimi açısından gündeme getirmek" olduğunu belirtiyor. Bu bir yanıyla kulağa hoş gelen bir değerlendirme sunarken "Evranselciler" ve "Çok kültürcüler" olarak adlandırılabilir bir tür kutuplaşmadan söz etmektedir. Diğer bir kutuplaşmanın tarafları olarak ise "rasyonaliteyi farklı derecelerde ret eden post modernistler, sosyolojik olgulardan etkilenen bir olgu olarak kabul edenler" ile "bilimin rasyonalitesi ve otoritesini savunanlar"ı çalışmasında irdelemektedir. Bir yönüyle Modern Batı Bilimi ve tarzını da alttan alta inceleme konusu yapan yazar, "Batı" kavramı ile birlikte "Bilgi Tarihi" kavramını yanyana getirerek aslında konuya ilişkin jeopolitik temelde bir sorgulama ve gönderme de yapmaktadır.

KHK ile üniversite ortamından uzaklaştırılan sosyolog Selfet Duran'ın "Kültür ve Sınıf Üzerine İndirgemeci Yaklaşımların Eleştirisi ve İlişkiselliğin Yaratacağı İmkanlar Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı makalesinde ise temelde Türkiye'de Sosyal Bilimler geleneğinde çok etkili olduğunu ifade ettiği iki ayrı bilimsel yaklaşımı ve bu yaklaşımlar arasındaki kutuplaşma eğilimini ele alıyor.

Yazara göre bu yaklaşımlardan ilki "sınıf çatışması" diğeri ise "kültür çatışması". Her iki yaklaşımın da konuya "indirgemeci" bir bakış açısıyla yaklaştığını belirten yazar, gerçekte anılan konunun başka bir çok konu başlığını ilgilendiren önemli bir içerikte olduğunu söylemekte. Bu belirleyici içeriğin taraflarından biri olarak ise "Devlet" kavramını ele alıyor. Yine söz konusu bu kutuplaşmanın toplumsal şekillenmedeki etkisini ise "devlet" kavramı üzerinden açıklıyor. Selfet Duran,devletin gücü üzerinden ortaya çıkan bir "muteber kültür" ile yine devlet kavramı üzerinden adlandırılıp, ötelenen bir " sözde kültür" kavramından söz etmektedir. Duran, bu yaklaşımın aynı zamanda ülkedeki sınıfsal değişim ve ekonomik gelişmeleri doğrudan etkilediğini açıklamakta.

Bilgi ve gerçek konuları üzerinden "Bilgi Tarihi" kavramına toplumsal gerçeklik ve sosyolojik konumlanış açısından farklı bir açılım getiren bu çalışma, adı bile anılmayan bir başka bilgi türüne; ötekileştirilen farklı bir bilginin "bilginin tarihsel geçmişi"ne de ışık tutuyor.

Bilgi tarihi konusunda yapılacak yeni çalışmaları sizlerle yeni bir dosyada buluşturabilmek dileğiyle esen kalın.

M. Kemal Sevgisunar